Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Thomae Aquinatis Summae theologicae secunda secundae, q. 74-189 tit. - Cod. Aug. perg. 166

Thomas <von Aquin, Heiliger>

[S.l.], [15. Jahrh.]

Quaestio CXI-CXVI

urn:nbn:de:bsz:31-61946

Visual Library

nisi que tm̄ differt̄ mala sp̄e circumstancie aut p̄sone no̅ trahit i alia̅ spēm ñ forte ro̅e alicui9 annexi. Puta si sit ḡ notu ipi9 q̄d no̅ pt̄ di ci de medicamento officioso ul ioco so. Et io mendaciu̅ officiosu̅ ul iocosu̅ no̅ est pc̄tm mortale i uir p̄fectis ñ forte p̄ accn̄s ro̅e scandali et adh̄ pt̄ refer ri · q̄ Aug9 dt̄ p̄fectis esse p̄ ceptu̅ no̅ solu̅ no̅ mentiri sed nc̄ uelle mētiri · q̄uis h̄ Aug9 no̅ asserue s̄ȝ sub dubitatio̅e di cat. Committit n ñ forte ita ut p̄fector9 ir nc̄ obstat q̄ ipi p̄o nu̅tur i statu p̄suade u̅itat̄ quia u̅itate tenetur p̄suare ex suo officio iudicio ul doctri na ḡ que si mentiant̄ erit me̅ daciu̅ q̄d est pc̄tm mortale. I aliys ā no̅ optet q̄ morta lit̄ peccet mentiendo q.

De inde p̄siderand' est de simulatione et ypo crisi. Et cc̄ h̄ queru̅ tur quatuor p̄mo utr̄ om̄s simulatio sit pc̄tm 2o utr̄ ypocrisis sit simulatio 3o utr̄ opponatur u̅itati 4to utr̄ sit pc̄tm mortale.

Ad i · sic p̄cē ui q̄ no̅ om̄s simulatio sit pc̄tm dr̄ en̄ luc ultio q̄ dn̄s se finxit longi9 ire. Et Ambros9 dicit de Abrahā i lib̄ de patriarchis q̄ captiose loquebat' cu̅ s̄uis suis cu̅ dixit Gen. xxii. Ego et puer illuc usq̄ p̄perantes post q̄ adorau̅im9 reuiten̄ ad uos. Finge aut et captio se loqui ad simulationē p̄tinet · non est aut dd' q̄ i xp̄o et i abrahā fuit pc̄tm q̄o no̅ om̄s simulatio est pc̄tm. 2o p̄ Nullu̅ pc̄tm est utile · s̄ȝ sicut Ier9 dt̄ utile simulationē et i t̄p̄e assume̅ dam hieu reg̅ iiii · nos docet exemplu̅ qui interfecit sacerdotes baal fingens se ydola colere uelle. Et hr̄ iiii R̄ x. Et da uid immutauit faciē suā cora̅ achis rege geth. Et hr̄ i R̄ xxi q̄o no̅ om̄s simulatio est pc̄tm. 3o p̄ Bonu̅ malo est co̅ trariu̅ s̄ si q̄o simulare bonu̅ est malu̅ simulare malu̅ erit bonu̅. 4o p̄ Ysa · iii ḡ quosdā dicit pc̄tm suu̅ q̄ zodoma p̄dicau̅ et nc̄ absconderunt. S̄ȝ abscō dē pc̄tm ad simulationē p̄tinet q̄o non uti simulatione interdu̅ est rep̄hensibile. Vitare aut pc̄tm nu̅q̄ est rep̄hensibile q̄o simulatio no̅ s̄p est pc̄tm. Sȝ ḡ est q̄ Ysa. xxxi sup illud i trib9 annis ir dt̄ glō i ppa no̅e duor̄ malor̄ leui9 est apte peccare q̄ s̄ctitatē simulare s̄ȝ apte simulare s̄p est pc̄tm q̄o simulatio s̄p est pc̄tm. Rō dd' q̄ sicut dictu̅ est ad u̅itutē u̅itat̄ p̄tinet ut aliquis talē se exhibeat exti9 p̄ signa ex teriora qualis est. Signa aut ex teriora no̅ solu̅ sut u̅ba s̄ȝ et facta. Sicut ḡo u̅itati opponit q̄ aliqs p̄ u̅ba exteriora a se significat q̄d q̄ h̄t apud se q̄d ad mendaciu̅ p̄tinet. Ita et u̅itati opponitur q̄ aliq̄s p̄ aliqua signa factor̄ ul rer̄ aliq̄d de se significat q̄ tr̄ari9 eius q̄ i eo est q̄d

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

quod ipsa simulatio dicitur. Unde simulatio ipsa est mendacium quoddam exteriorum signis factorum consistens. Nec refert autem utrum aliquis mentiatur verbo vel quocumque alio facto ut supra dictum est. Unde cum omne mendacium sit peccatum ut supra habitum est, consequens est quod omnis simulatio sit peccatum.

Ad i ergo dicendum quod sicut dicit Augustinus in libro de questionibus evangeliorum, non omne quod fingimus est mendacium, sed quando id fingimus quod nichil significat tunc est mendacium. Cum autem fictio nostra refertur ad aliquam significationem, non est mendacium sed aliqua figura veritatis. Et subiungit exemplum de figurativis locutionibus in quibus fingitur quedam res non ut asseratur ita esse sed eam proponimus ut figuram alterius quod asserere volumus. Sic igitur dominus se finxit longius ire ~~ad aliquid figurandum~~ ut quod composuit motum suum quasi vellet longius ire ad aliquid figurate significandum, scilicet quod ipse ab eorum fide longe erat, ut Gregorius dicit. Vel ut Augustinus dicit, quia cum longius recessurus esset ascendendo in celum, per hospitalitatem quodammodo retinebatur in terra. Abraham etiam figurate locutus est. Unde Ambrosius dicit de Abraham quod prophetavit quod ignorabat. Ipse enim solus disponebat redire immolato filio, sed dominus per os eius locutus est quod parabat. Unde patet quod neuter simulavit.

Ad ii dicendum quod Ieronimus large utitur nomine simulationis pro quacumque fictione. Commutatio autem faciei David fuit figuralis fictio, sicut glosa exponit in titulo illius psalmi: Benedicam dominum in omni tempore.

Ad iii dicendum quod simulatio Iehu non fuit necessaria sed compensari aperto ut mendacio, quia malus fuit, ut patet ab ydolatria Ieroboam non recedens. Commendatur tamen et temporaliter remuneratur a deo non pro simulatione sed pro zelo quo destruxit cultum Baal.

Ad iiii dicendum quod quidam dicunt quod nullus potest se simulare esse malum, quia per opera bona nullus se simulat malum; si autem opera mala faciat, malus est. Sed hec ratio non cogit. Potest enim aliquis se simulare malum per opera que in se non sunt mala, sed habent quandam speciem mali. Et tamen ipsa simulatio est mala, tum ratione mendacii, tum ratione scandali. Et quamvis per hoc fiat malus, non tamen fit malus illa malitia quam simulat. Et quia ipsa simulatio secundum se mala est, non ratione eius de quo est, sive sit de bono sive de malo, peccatum est.

Ad v dicendum quod sicut aliquis verbo mentitur cum significat quod non est, non autem cum tacet quod est, quod aliquando licet, ita etiam simulatio est cum aliquis per exteriora signa factorum vel rerum significat aliquid quod non est, non autem si aliquis pretermittat significare quod est. Unde aliquis potest peccatum suum occultare absque simulatione. Et sic intelligendum est quod Jeronimus dicit ibidem, quod secundum remedium post naufragium est peccatum abscondere, ne scilicet exinde aliis scandalum generetur.

Ad ii sic proceditur. Videtur quod ypocrisis non sit idem quod simula-

Simulacio enim consistit in quodam sic-
titio medacio. Sed ypocrisis potest
esse eciam si aliquis ostendat ex-
terius que interius agit. Sed illud
Math. vi. Tu autem cum oras noli tu-
ba canere ante te sicut ypocrite
faciunt. Ergo ypocrisis non est idem
simulacioni. Quod sic Gregorius dicit
xxxi moral. Sunt nonnulli qui
et sanctitatis habitum tenent et
perfectionis meritum exequi non
valent. Hos neququam credendum
est in ypocritarum numerum currere, quia
aliud est infirmitate aliud ma-
licia peccare. Sed illi qui tenent
habitum sanctitatis et meritum perfe-
ctionis non exequuntur sunt simu-
latores quia exterior habitus sanctitatis
opera perfectionis significat. Non ergo simula-
cio est idem quam ypocrisis. Quod sic
ypocrisis in sola intencione consis-
tit. Dicit enim Ysidorus de ypocrisi
Math. xxiii. Cuius omnia opera sua
faciunt ut ab hominibus videantur.
Et Gregorius dicit xxxi moralium
quod numquam quid agat sed quo-
modo qualibet hominibus pos-
sint placere considerant. Sed simula-
cio non consistit in sola intencio-
ne sed in exteriori operacione. Unde
super illud Job xxxvi. Simulato-
res et callidi provocant iram
Dei dicit Glossa quod simulator aliud
simulat aliud agit. Casti-
tatem profert et lasciviam re-
quirit. Ostentat paupertatem
et marsupium replet. Ergo y-
pocrisis non est idem quod simulacio.
Quod sic. Sed contra est quod Ysidorus dicit
in libro ethimologiarum quod ypocrita greco
sermone in latino simulator inter-
pretatur, qui dum intus ma-

lus ut bonum se palam osten-
dit. Ypo enim falsum, crisis iudicium
interpretatur. Quod sic Augustinus dicit quod sicut
dicit Ysidorus ibidem. Nomen
ypocrite tractum est a specie eorum
qui in spectaculis contecta facie
incedunt distinguentes vultum
vario colore ut ad colorem eius quem simul-
ant coloris perveniant modo in
specie viri, modo in specie femi-
ne ut in ludis populum fall-
ant. Unde Augustinus dicit in libro
de sermone domini in monte quod sicut
ypocrite simulatores personarum
aliarum agunt partes illius quod non
sunt. Non enim qui agit partes
Agamenonis vere ipse est, sed
simulat. Ita et in ecclesiis et in omni
vita humana, quisquis se
vult videri quod non est ypocrita
est. Simulat enim se iustum non ex-
hibet. Sic dicendum est quod ypocrisis
simulacio est. Non autem omnis simulacio,
sed solum illa qua quis simulat
personam alterius, sicut cum peccator
simulat personam iusti. Quod sic. Ad primum ergo dicendum
quod opus exterius naturaliter significat inten-
cionem, quando ergo aliquis per bona
opera que facit ex suo genere
ad Dei servicium pertinencia non
querit Deo placere sed hominibus
simulat rectam intencionem quam non habet.
Unde Gregorius dicit xxxi mo-
ralium quod ypocrite per causam Dei
intencioni deserviunt seculi quia
per ipsa quoque que se agere sancta
ostendunt non conversionem querunt
hominum sed auras favorum. Et ita
simulant mendaciter intencionem re-
ctam quam non habent quamvis non

silent aliquid rectum opus q[…]

simulent aliquod virtutis opus quod non agunt. Q Ad ii dicendum quod habitus sanctitatis, puta religionis vel clericatus, significat statum quo quis obligatur ad opera perfectionis. Et ideo cum quis habitum sanctitatis assumit intendens se ad statum perfectionis transferre, si per infirmitatem deficiat, non est simulator vel ypocrita, quia non tenetur manifestare suum peccatum sanctitatis habitum deponendo. Si autem ad hoc sanctitatis habitum assumeret ut se iustum ostenderet, esset ypocrita et simulator. Q Ad iii dicendum quod in simulatione sicut in mendacio duo sunt: unum quidem sicut signum, aliud sicut signatum. Mala autem intentio in ypocrisi consideratur sicut signatum quod non respondet signo. Exteriora autem vel verba vel opera vel quecumque ~~alia~~ sensibilia considerantur in omni simulatione et mendacio sicut signa.

Ad iii sic proceditur. Videtur quod ypocrisis non opponatur virtuti veritatis. In simulatione enim sive ypocrisi est signum et signatum. Sed quantum ad utrumque non videtur opponi alicui speciali virtuti. Ypocrita enim simulat quamcumque virtutem, et etiam per quecumque virtutis opera, puta per ieiunium, orationem et elemosynam, ut habetur Matth. vi. Ergo ypocrisis non opponitur specialiter virtuti veritatis. Q Praeterea omnis simulatio ex aliquo dolo procedere videtur. Unde et simplicitati opponitur. Dolus autem opponitur prudentie, ut supra habitum est. Ergo ypocrisis que est simulatio non opponitur veritati ~~alii~~ sed magis prudentie vel simplicitati. Q Praeterea species moralium considerantur ex fine. Sed finis ypocrisis est acquisitio lucri vel inanis glorie. Unde super illud Iob xxvii "Que est spes ypocrite si avare rapiat" dicit glosa: "Ypocrita, qui latine dicitur simulator, est qui du[illegible] agens de sanctitate venatur laudem vite, rapit aliene." Cum ergo avaritia vel inanis gloria non directe opponatur veritati, videtur quod nec simulatio sive ypocrisis. Q Sed contra est quod omnis simulatio est mendacium quoddam, ut dictum est. Mendacium autem directe opponitur veritati. Ergo et simulatio sive ypocrisis. Q Respondeo dicendum quod sicut philosophus in x Metaphysice, contrarietas est oppositio secundum formam, a qua scilicet res speciem habet. Et ideo dicendum est quod simulatio sive ypocrisis potest opponi alicui virtuti dupliciter: uno modo directe, et alio modo indirecte. Directa quidem oppositio eius sive contrarietas est attendenda secundum ipsam speciem actus, que accipitur secundum proprium obiectum. Unde cum ypocrisis sit quedam simulatio qua quis simulat se habere personam quam non habet, ut dictum est, consequens est quod directe opponatur veritati per quam aliquis exhibet se talem vita et sermone qualis est, ut dicitur in iiii Ethicorum. Indirecta autem oppositio vel contrarietas ypocrisis potest attendi secundum quodcumque accidens, puta secundum aliquem finem remotum, vel secundum aliquod instrumentum actus, vel quodcumque aliud huiusmodi. Q Ad primum ergo dicendum

q ypocrita assimulans aliqui
uirtute assumunt ea ~~ut finem~~
~~uenatur ut sup aliq ostendi~~
ut sic non quidem secundum existe
ciam qui volens eam habere
sed secundum apparenciam qui volens vi
deri eam habere ex quo non
habet quod opponatur illi uirtuti sed
quod opponatur virtuti igitur multi
decipere hypocrisis cum illa uirtute
opera aut illius uirtutis non assumunt
quasi presentacioni sed instrumenta
que signa illius uirtutis Unde ex
hoc non habet directam opposicionem ad
illam uirtutem ¶ Adhuc dicitur quod si
cut supra dictum est prudencie
directe opponitur astucia ad quam
pertinet adinvenire quasdam
vias apparentes et non existen
tes ad propositum quendam / execu
cio aut astucie est propria per do
lum in verbis et per fraudem in fa
ctis · et sicut astucia se habet
ad prudenciam ita dolus et
fraus ad simplicitatem · dolus
aut fraus ordinatur ad decipi
endum Unde ad simplicitatem
pertinet directe se preservare
a decepcione Et sic ut supra di
ctum est / uirtus simplicitatis est ea
dem uirtuti ueritatis / sed differt
sola racione · quia veritas dicitur secundum quod
signa concordant signatis / sim
plicitas autem dicitur secundum quod non ten
dit in diversa ut scilicet aliud inten
dat interius aliud pretendat ex
terius ¶ Adhuc dicitur quod lux et
gloria est finis remotus simulato
ris sicut et mendacis Unde
ex hoc fine specificatur non sortitur

secundum ex fine proximo qui est ostende
re aliud quam sit Unde quinque
contingit quod aliquis fingit de se ma
gna nullius alterius gracia sed sola li
bidine simulandi Sicut philosophus
dicit iiij ethicorum et sicut eciam
supra de mendacio dictum est / Ad
Adhuc sic procedi videtur quod ypo
crisis semper sit peccatum
mortale Dicitur enim glosa Ysa xvj
glosa Ex comparacione duorum ma
lorum levius est aperte peccare
quam sanctitatem simulare Et super illud
Job xj Sicut a domino placuit
ita factum est glosa Simulata equitas
non est equitas sed duplicatum
peccatum Et super illud trenorum iiij Ma
ior effecta est iniquitas popu
li mei peccato zodomorum dicit glossa
Scelera anime plangit que in
ypocrisim labitur cuius maior
est iniquitas peccato zodomorum
Sed peccata zodomorum sunt peccata m
ortalia · ergo et ypocrisis semper
est peccatum mortale ¶ Preterea Greg
dicit xxxj moralium quod ypocrite
ex malicia peccant / sed hoc est
gravissimum quod pertinet ad peccatum
in spiritum sanctum / ergo ypocrita semper
mortaliter peccat ¶ Preterea Nu
llus meretur iram dei et exclu
sionem a dei visione nisi propter peccatum
mortale / Sed per ypocrisim aliquis
meretur iram dei · Secundum illud Job
xxxvj Simulatores et callidi
provocant iram dei · excluditur
eciam ypocrita a visione dei · secundum
illud Job xiij Non veniet in conspectu
eius omnis ypocrita · ergo ypo
crisis semper est peccatum mortale
¶ Sed contra est quod ypocrisis

est mendacium operis cum sit si
mulacio quedam. non autem omne
mendacium oris est peccatum mor
tale. ergo nec omnis ypocrisis
Quod si intencio ypocrite est ad
hoc quod videatur bonus. sed hoc non o
pponitur caritati. ergo ypocrisis
non est sed sic peccatum mortale
Quod si ypocrisis nascitur ex inani
gloria ut dicit gregorius xxxi moralium
Sed inanis gloria non semper est peccatum
mortale. ergo neque ypocrisis Quod
Dico dicendum quod in ypocrisi duo sunt scilicet
defectus sanctitatis et simulacio
eius. Si ergo ypocrita dicatur ille
cuius intencio fertur ad utrumque ut
scilicet quod non curat sanctitatem habere
sed solum apparere. sicut consuevit
accipi in sacra scriptura. sicut ma
nifestum est quod peccatum mortale
est. nullus enim totaliter privatur
sanctitate nisi per peccatum mortale
Si autem dicatur ypocrita ille qui
intendit simulare sanctitatem a qua
deficit per peccatum mortale. tunc
quamvis sit in peccato mortali ex quo
privatur sanctitate vite. non tamen semper
ipsa simulacio est ei peccatum mortale
sed quandoque veniale quod discernendum
est ex fine qui si repugnat carita
ti dei vel proximi erit peccatum
mortale. Puta cum simulat sanctitatem
ut falsam doctrinam disseminet
vel ut adipiscatur ecclesiasticam dig
nitatem indignus vel quecumque
alia temporalia bona in quibus finem
constituit. Si non finis intentus
non repugnet caritati erit per
se veniale. Puta cum aliquis
in ipsa fictione delectatur de quo
dicit philosophus iiii ethicorum quod magis
videtur vanus quam malus. Eadem
enim racio est de mendacio et si
mulacione. Contingit tamen quandoque quod aliquis
simulat perfectionem sanctitatis que non
est de necessitate salutis et talis
simulacio nec semper est peccatum mortale
nec semper est cum peccato mortali
Et per hoc patet responsio ad obiecta Quod

Deinde considerandum est
de iactancia et yronia
que sunt partes men
dacii secundum philosophum iiii
ethicorum. Circa iactanciam duo primo
queruntur duo primo cui virtuti
opponatur. secundo utrum sit peccatum mortale
Ad primum sic proceditur videtur quod iacta
ncia non opponatur virtuti ve
ritatis. Veritati enim opponitur men
dacium. sed quandoque contingit esse iacta
nciam sine mendacio. sicut cum aliquis
excellenciam suam ostentat dicitur
in hester i quod assuerus fecit
grande convivium ut ostenderet di
vicias glorie sue ac regni sui
ac magnitudinem atque iactanciam
potencie sue. ergo iactancia non
opponitur virtuti veritatis Quod si ia
ctancia ponitur a gregorio xxxi
moralium una de iiii speciebus
superbie cum scilicet quis iactat se habere
quod non habet. Unde dicitur Ieremie xl
viii. Audivimus superbiam moab su
perbus est valde. sublimitatem
eius et arrogantiam et super
biam et altitudinem cordis illius
ego scio ait dominus. iactanciam eius
et quod non sit iuxta eam virtus
eius Et gregorius dicit xxxi.
moralium quod iactancia oritur ex
inani gloria. Superbia autem et i
nanis gloria opponitur virtuti humi
litatis. ergo iactancia non oppo

uitati s. humilitati ¶ Quarto Iac
tantia ex diuiciis causatur ut
Unde dicitur Sap v. quid nobis
profuit superbia aut quid diuitiarum
iactantia contulit nobis · s. super
fluitas diuitiarum uel continue
ad peccatum auaritie quod oppo
nitur iusticie uel liberalitati non quod ia
ctantia opponitur uitati ¶ Et
quod est quid philosophus iiij et in ethic
Iactantia opponitur uitati ¶ Quinto
dicendum quod Iactantia proprie importare
uidetur quod homo uerbis se ex
tollat illa enim que homo mul
tum uult iactare in altum eleuat
tunc autem proprie aliquis se extollit quando
de se supra se aliquid dicat Quod
quidem contingit dupliciter quandoque enim
aliquis loquitur de se non quidem
supra id quod de eo homines opi
nantur Sed Apostolus refugiens
dicit ij ad Cor xij Parco ne
quis me existimet supra id
quod uidet me aut audit ali
quid ex me Alius autem quandoque uerba
se extollit loquens de se supra
id quod in se est secundum rei ueritatem
et quia magis est aliquid iudicandum
secundum quod in se est secundum ueritatem
quam secundum quod est in opinione aliorum ·
Inde est quod magis proprie dicatur
iactantia quando aliquis effert se su
pra id quod in ipso est · quam quando effert
se supra id quod est in opinione
aliorum quamuis utroque modo iactan
tia dici possit Et ideo iactan
tia proprie dicta opponitur ueritati
per modum excessus ¶ Ad primum ergo
dicendum quod ratio illa procedit de iac
tantia secundum quod excedit opinionem

¶ Ad ij dicendum quod proprium iactan
tie potest considerari dupliciter Uno modo
secundum speciem actus et sic opponitur
ueritati ut dictum est Alio modo
secundum causam suam ex qua et si non sem
per tamen frequentius accidit et sic
procedit quidem ex superbia sicut
ex causa interius mouente et impelle
te Ex hoc enim quod aliquis interius per
arrogantiam supra se ipsum ele
uatur sequitur plerumque exterius
quod maiora quedam de se iacte
tur quamuis non ex arrogantia
sed ex quadam uanitate aliquis
ad iactantiam procedat et in hac
delectetur quia talis est secundum habi
tum Et ideo arrogantia per quam
aliquis supra se ipsum extollitur est
superbie species non tamen est idem ia
ctantie sed ut frequenter eius
causa Et propter hoc Gregorius iacta
tiam ponit inter superbie species
tendit autem iactator plerumque
ad hoc quod gloriam sequatur per suam ia
ctantiam Et ideo secundum Gregorium ex
uana gloria oritur secundum rationem finis
¶ Ad iij dicendum quod opulentia et
iactantiam causat dupliciter Uno modo
occasionaliter in quantum de diuiciis
aliquis superbit Unde signanter
Proverbiorum viij opes dicuntur super
be Alio modo per modum finis
causa ut dicitur iiij ethicorum Aliqui
quia se ipsos iactant non solum
propter gloriam sed etiam propter lucrum
qui de se ipsis fingunt ea ex
quibus lucrari possunt puta quod
medici et sapientes et diuinatores ... .

Ad iiij sic proceditur. Videtur quod iac
tantia sit peccatum mortale
Dicitur enim Proverbiorum xxviij qui

se iactat et dilatat iurgia
generat · sed generare iurgia est
peccatum mortale · detestatur enim deus
eos qui seminant discordi
as · ut habetur proverbiorum vi · ergo iacta
ncia est peccatum mortale ¶ Item
omne quod prohibetur in lege dei est
peccatum mortale · sed supra dicitur Ecclesiastici vi
Non te extollas in cogitacione
tua · dicit glosa · Iactancia et
superbia prohibet · ergo iactancia
est peccatum mortale ¶ Item iacta
ncia est peccatum quoddam · non
est autem mendacium officio
sum vel iocosum ut patet ex
sic mendacii · Item ut philosophus
dicit iiij ethicorum · Iactator fingit
de se maiora existentibus · quandoque
nullius gratia · quandoque gratia glorie
vel honoris · quandoque gratia argenti
et sic patet quod neque est menda
cium iocosum neque officiosum · Unde
relinquitur quod sit perniciosum
vel ergo sit esse peccatum mortale
¶ Contra est quod iactancia oritur
ex inani gloria · sed gregorius xxxi moralium
sed inanis gloria non semper est peccatum
mortale · sed quandoque veniale · quod ve
rum est valde perfectorum · dicit
enim gregorius quod valde perfectorum est
sic ostenso opere auctoris gloriam
querere ut de illata laude qui
vita nesciat exultacione gau
dere · ergo iactancia non semper est
peccatum mortale ¶ Ideo dicendum quod sicut
supra dictum est peccatum mortale
est quod caritati contrariatur · Dupli
citer iactancia potest considerari · Uno
modo secundum se prout est mendacium quo
dam et sic quandoque est peccatum mo
rtale quandoque veniale · Mortale

quidem quando aliquis iactanter de se
profert quod est contra gloriam dei sicut
ex persona regis Tyri dicitur Ezechielis
xxviij · Elevatum est cor tuum et
dixisti deus ego sum · Vel etiam
contra caritatem proximi sicut cum quis
iactando se ipsum prorumpit in
contumelias aliorum · Sicut habetur Luce
xviij de pharisaeo qui dicebat non
sum sicut ceteri hominum · raptores
iniusti adulteri · velud etiam hic
publicanus · quandoque vero est pec
catum veniale quando scilicet aliquis de se
talia iactat que neque sunt con
tra deum neque contra proximum · Alio mo
do potest considerari secundum suam causam scilicet super
biam vel appetitum lucri aut ina
nis glorie · Et sic si procedat ex
superbia vel inani gloria que sit pec
catum mortale etiam ipsa iactancia
erit peccatum mortale · alioquin erit
peccatum veniale · sed quando aliquis prorum
pit in iactanciam propter appetitum
lucri · hoc videtur iam pertinere ad per
versionem deceptionis et dampni · Et
ideo talis iactancia magis est pec
catum mortale · Unde et philosophus
dicit in iiij ethicorum · Quod turpior est
qui se iactat causa lucri quam qui
se iactat causa glorie vel hono
ris · non tamen semper est peccatum mor
tale · quia potest esse tale lucrum
ex quo alius non dampnificatur
¶ Ad primum ergo dicendum quod ille qui se
iactat ad hoc quod iurgia generet
peccat mortaliter · sed quandoque contingit
quod iactancia est causa iurgiorum non
per se sed per accidens · Unde ex hoc
iactancia non est peccatum morta
le ¶ Ad secundum dicendum quod glosa illa loquitur
de iactancia secundum quod procedit ex
superbia prohibita que est peccatum

mortale ¶ Ad iii dicendum quod non est
quelibet iactantia imputatur mendacium
periculosum sed solum quando est contra
caritatem dei aut proximi aut
sui. sic aut sui circa suam · quod aut
aliquis se iactat quod sibi ipsi dele
ctabile est quandam vanitatem Ut patet
dictum Unde reducitur ad mendacium
iocosum. nisi forte sibi divine dilec
tioni preferret Ut propter hoc dei
precepta contempneret. sic enim esset
contra caritatem dei in quo sola mens
mea debet quiescere / Sic vel ideo
sic vel aut ad mendacium offici
osum pertinet in quo aliquis se ia
ctat ut gloriam vel lucrum acqui
rat. Primo sibi sit sine dampno
aliorum quia sibi iam pertinet ad me
dacium perniciosum

Deinde considerandum est de
yronia. circa quod que
runtur duo Primo u
trum yronia sit peccatum
2° de oppositione eius ad iactantiam
Ad primum sic proceditur videtur quod yronia
per quam aliquis minora de se
fingit non sit peccatum Nullum
enim peccatum procedit ex divina co
fortatione ex qua procedit quod aliquis
de se minora dicat. secundum illud Pro
verbiorum xxx Visio quam locutus est vir
cum quo est deus et qui deo
secum morante confortatus ait.
stultissimus sum hominum. et Amos
vii dicit Respondit Amos non sum
propheta Ergo yronia per quam aliquis minora
de se dicit non est peccatum
¶ Praeterea Gregorius dicit in epistola ad
Augustinum anglorum episcopum. bonarum
mentium est ibi suas culpas
agnoscere ubi culpa non est / Sed
omne peccatum repugnat bonitati
mentis Ergo yronia non est peccatum

¶ Praeterea Fugere superbiam non est
peccatum. Sed aliqui minora de se
ipsis dicunt fugientes tumiditatem
ut patet per philosophum in iiii ethicorum Ergo yronia
non est peccatum ¶ Sed contra est quod
Augustinus dicit in libro de verbis apostoli Cum
humilitatis causa mentiris si non eras
ante peccator antequam mentireris men
tiendo efficeris ¶ Respondeo dicendum quod ad
hoc quod aliqui minora de se dicant
potest contingere dupliciter Uno modo salua
veritate dum scilicet maiora que sunt
in se ipsis reticent / quedam vero
minora detegunt et de se
proferunt que tamen in se
esse recognoscunt et sic
minora de se dicere non pertinet
ad yroniam nec est peccatum secundum genus
suum nisi per aliquam circumstantiam corru
peretur. Alio modo aliquis dicit minora
a veritate declinans Puta cum
asserit de se aliquid vile quod in se non
recognoscit. aut cum negat de
se aliquid magnum quod tamen percipit in se
ipso esse et sic pertinet ad yro
niam et est semper peccatum ¶ Ad
primum ergo dicendum quod duplex est sapientia et
duplex stultitia Est enim quedam
sapientia secundum deum que humanam vel
mundanam stultitiam habet adiunctam
secundum illud i ad Corinthios iii Si quis inter
vos sapiens videtur esse in hoc seculo
stultus fiat ut sit sapiens Alia
vero est sapientia mundana que ut
ibidem subditur stultitia est apud
deum. ille igitur qui adeo confortatur
a deo confitetur se esse stultissimum
secundum reputationem humanam quia scilicet
mundana contempnit que hominum
sapientia querit Unde et ibi
dem subditur. et sapientia hominum non
est mecum Et postea subdit
et novi scientiam sanctorum.

Si pt dici sapia hoim esse que hiam tre asserit. Sapia uo scorum que ex diuina inspiratione hr. Amos aut negat se esse pphetam sique q si no erat de genere pphetarum. Unde et ibid' subdit nec filius pphete. Ad ij dr' q ad homitate mentis ptinet ut homo ad iusticia pferendam tendat et io in culpa no solu si desistat agni iusticia q ue culpa est sz etia si desistat iusticie pferende q q culpa no est no aut culpa dicat q culpa no recognoscit q ad yronie mendatiu ptinet. Ad iij dr' q homo no debz unu pctm facere ut aliud uitet et io no debz mentiri qualitercuq ut uitet supbia Unde Aug' dr' sup Johe: No ita caueatur arrogantia ut ueritas relinquatur. Et gregorius dr' q incaute sut humiles q se mentiendo illaqueant.

Ad iiij sic pcedit. vi q yronia no sit minus pctm q iactantia utraq enim est pctm in quantu declinat a ueritate que est equalitas queda. sz ab equalitate no magis declinat q excedit q qui diminuit. g yronia no est minus pctm q iactantia. P(raeterea) sz phm yronia qq iactantia est. iactantia aut no est yronia g yronia e grauius pctm qua iactantia. P(raeterea) pu' .xxvi. qn submisit uoce sua ne credideris ei. qm septe nequicie sut in corde illius. sz submittere uocem ptinet ad yronia g ea est multiplex nequicia. Sz co(ntra) est q phs .i. iiij eth q yronee et minus dicentes graciores sz mores uidentur. R(espondeo) dr' q sicut dcm est supra Unu mendaciu est grauius altero qq quide ex ma de qua est sicut mendacium qd' fit in doctrina religionis est grauissimum. qq aut ex motiuo ad pferendum sicut mendaciu pniciosu est grauius q officiosum uel iocosum. Yronia aut et iactantia et idem mentiunt uel uerbis uel quibuscuq exterioribus signis. sz r° cdiciony p°c. Unde quantu ad hoc equalia sut. sz ut plurimum iactantia ex turpiori motiuo pcedit. s ex appetitu lucri ul honoris. yronia uo ex hoc q fugit lic; inordinate pcelere alios grauius esse. Et sz hoc phs dicit q iactantia est grauius peccatum q yronia. Contingit tamen qq q aliquis minora de se fingit ex aliquo alio motiuo. puta ad dolose decipiendu et tunc yronia est grauior. Ad i g dr' q ro illa pcedit de yronia et iactantia sz q mendaciu grauitas consideratur ex se ipo ul ex ma eius. sic enim dcm est q equalitate hnt. Ad ij dr' q est duplex excellentia Una quidem in temporalibus rebus alia uo in spiritualibus. Contingit aut qq q aliqui pexteriora signa ul p uerba pretendunt quidem defectu in exterioribus rebus. Puta p aliqua ueste abiecta aut p aliquid huiusmodi et p hoc ipm intendunt ostendere aliq excellentia spualem. Sic dns de quibusda dicit Mt vi q exterminant facies suas ut appeat hominibus ieiunantes. Unde isti sl' incurrunt uitiu yronie et iactantie tn sz diuisa. et ppt hoc grauius peccant. Unde et phs dr' in iiij ethicorum q et sr habundantia et ualde

defectus iactantie non est contrarius
quod et de Augustino legitur quod neque ves-
tes nimis preciosas neque nimi-
us abiectas habere volebat quia
in utroque homines suam gloriam quer-
unt. Ad secundum dicendum quod sicut dicitur Ec-
clesiastici xix est qui nequiter se humiliat
et interiora eius plena sunt do-
lo. Et secundum hoc Salomon loquitur de
eo qui ex dolosa humilitate vo-
cem suam submittit.

Deinde considerandum est
de amicitia que affabili-
tas dicitur et de vitiis
oppositis que sunt adu-
latio et litigium. Circa amicitiam
autem seu affabilitatem queruntur
duo. Primo utrum sit specialis virtus.
Secundo utrum sit pars iustitie.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod amicitia
non sit specialis virtus. Dicit
enim Philosophus viii ethicorum quod amicitia
perfecta est que est propter virtutem. Sed quo-
libet autem virtus est amicitie causa
quia bonum est omnibus laudabi-
le. Ut Dionysius dicit iiii ca. de di-
vinis nominibus. Ergo amicitia non est specialis
virtus sed consequens omnem virtutem.
Praeterea Philosophus dicit iiii ethicorum de tali
amico quod non amando vel inimi-
cando recipit singulos ut oportet.
Sed quod aliquis signa amicitie ostendat
ad eos quos non amat videtur
pertinere ad simulationem que repugnat
virtuti. Ergo huiusmodi amicitia non est
virtus. Praeterea virtus in media
te constituitur prout sapiens
determinabit sicut dicitur in ii ethicorum.
Sed Ecclesiastes vii dicitur Cor sapientum
ubi tristicia et cor stultorum ubi
stulticia leticia. Unde ad vir-
tuosum pertinet maxime a dele-
ctatione sibi cavere. Ut dicitur

ii ethicorum. Huiusmodi autem amicitia per se
quidem desiderat condelectare con-
tristare autem veretur. Ut Philosophus
dicit quarto ethicorum. Ergo huiusmodi amici-
tia non est virtus. Sed contra praecepta
legis dantur de actibus virtutum. Sed
Ecclesiastici iiii dicitur congregationi paupe-
rum affabilem te facito. Ergo aff-
abilitas que hic amicitia dicitur
est quedam specialis virtus.
Respondeo dicendum quod sicut dictum est cum vir-
tus ordinetur ad bonum ubi
occurrit specialis ratio boni ibi
oportet esse specialem rationem virtutis.
Bonum autem in ordine consistit sic-
ut supra dictum est. Oportet autem hominem con-
venienter ad alios homines ordinari
in communi conversatione tam in factis quam
in dictis ut scilicet ad unumquemque se
habeat secundum quod decet. Et ideo oportet
esse quandam specialem virtutem que
hanc convenientiam ordinis observet.
Et hec vocatur amicitia sive affab-
ilitas. Ad primum ergo dicendum quod Philosophus
viii ethicorum de duplici amicitia lo-
quitur. Una consistit principali-
ter in affectu quo unus alium diligit
et hec potest consequi quamcumque virtu-
tem. Que autem ad hanc amicitiam
pertinent supra de caritate dicta
sunt. Alia vero amicitia ponitur
que consistit in solis exterioribus
verbis vel factis que quidem
non habet perfectam rationem amicitie sed
quandam eius similitudinem inquantum
scilicet quis decenter se habet ad illos
cum quibus conversatur. Ad secundum dicendum quod
omnis homo naturaliter omni homini est
amicus quodam generali amore.
Sicut etiam dicitur Ecclesiastici xiii quod omne
animal diligit simile sibi. Et hunc
amorem representant signa ami-
citie que quis exterius osten-

q^a 2a

in verbis ut factis etiam exterius et ignotis. Unde non est ibi simulacio non enim ostendit aliquod signum perfecte amicicie quia non eodem modo se habet familiaritatem ad extraneos sicut ad eos quibus sibi specialis amicicia vincit. Quinto dicit quod cor sapientis dicitur esse non tristicia non quidem ut ipse propria tristicia inferat. Dicit enim apostolus Ro. xiiij. Si propter cibum frater tuus contristatur iam non secundum caritatem ambulas. Sed ut contristantibus consolacionem ferat. Sed ecclesiastici vij Non desis plorantibus in consolacione et cum lugentibus ambula. Cor autem stultorum est in leticia non quidem ut ipsi alios letificent sed ut ipsi aliorum leticia perfruantur. Pertinet ergo ad sapientem ut delectacionem afferat hijs cum quibus conversatur non quidem lasciviam quam virtus cavet sed honestam. Secundum illud psalmi Ecce quam bonum et quam iocundum fratres habitare in unum. Quandoque tamen propter aliquod bonum quod sequitur vel propter aliquod malum excludendum non refugiet virtuosus eos cum quibus vivit contristare. Ut philosophus dicit iiij ethicorum. Unde et apostolus dicit ij ad Corinthios vij. Si contristavi vos in epistola non me penitet. Et postea subdit Gaudeo non quia contristati estis sed quia contristati estis ad penitenciam. Et ideo hijs qui sunt proni ad peccandum non debemus hylarem vultum ostendere ad eos delectandum ne videamur eorum peccato consentire et quodammodo peccandi audaciam ministrare. Unde dicitur ecclesiastici vij. Filie tibi sunt serva corpus illarum et non ostendas hylarem faciem tuam ad eos.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod hujusmodi amicicia non sit pars iusticie. Ad iusticiam enim pertinet reddere debitum alteri. Sed hoc non pertinet ad hanc virtutem sed solum delectabiliter aliis convivere. Ergo hujusmodi virtus non est pars iusticie. Preterea secundum philosophum in iiij ethicorum hujusmodi virtus consistit circa delectaciones et tristicias que sunt in convivendo. Sed moderari maximas delectaciones pertinet ad temperanciam ut supra habitum est. Ergo hec virtus magis est pars temperancie quam iusticie. Preterea exequalia equalibus exhibere pertinet ad iusticiam ut supra habitum est. Sed sicut philosophus dicit iiij ethicorum hec virtus similiter ad ignotos et notos et consuetos et inconsuetos operatur. Ergo hec virtus non est pars iusticie sed magis ei contraria. Sed contra est quod Macrobius ponit amiciciam partem iusticie. Respondeo dicendum quod hec virtus est pars iusticie inquantum adiungitur ei sicut principali virtuti. Que enim cum iusticia in hoc quod ad alterum est. Sicut et iusticia deficit autem a racione iusticie quia non habet plenam debiti racionem prout aliquis alteri obligatur vel debito legali ad cujus solucionem lex cogit. Vel aliquo eciam debito proveniente ex aliquo beneficio suscepto. Sed solum attendit quoddam debitum honestatis quod magis est ex parte ipsius virtuosi quam ex parte alterius ut scilicet faciat alteri quod decet eum facere. Ad primum ergo dicendum quod sicut supra dictum est quia homo naturaliter est animal sociale debet ex quadam honestate veritatis manifestacionem aliis hominibus. Ita quia societatem hominum durare non posset sic

aut nõ posset viuẽ hõ sine
tria siue iocūditate ut nec sine
delectacõe. Unde sicut ph̃s
dt̃ iiij ethi Nullus pt̃ p
diem morari cū tristi nec nõ de
lectabili. Et io hõ tenet̃ ex
quodã debito nãli honestatis
ut hõ aliis delectabilit̃ cõuiu
at nisi ppt̃ aliq̃ causam necẽ sit
aliqñ alios utilit̃ cõtristare ¶
Ad iiij dd̃ q adipacõia cõtrarij
resistende delectacõibz sensi
biles / s̃ hij ūtq cõsistit ī̃ dele
ctacõibz iquītu que ex rõne
cõueniunt īquātū uñq adaliorum
decent se hñt et has delecta
tionas nõ optet resistenẽ
tã sup noxias ¶ Ad iiij dd̃ q ī
bū illud ph̃i nõ est itelligd̃
q aliis eodẽ mõ debeat collo
qui et cõuiuẽ notis et ignotis
/ qua ut ip̃e ibidẽ subdit nõ
silr̃ cõuenit cõsuetos et extrãne
os curare aut cõtristare. Et mlt̃
attendi silitudo q adomnes
optet facẽ qd̃ decet ¶

De inde querendū ẽ
de uicijs oppositis p̃
dicte uirtuti. Et p̃o
de adulacõe / 2o d̃
litigio. Circa adulacõem q̃runt̃
duo Primo utrum adulacõ sit
pctm̃ / 2o utrum sit pctm̃ morta
le / ad 1 sic pcẽdit̃ vi q adu
lacõ nõ sit pctm̃ Adu
lacõ enim cõsistit īquodã sermõ
ne laudis alīi exp̃ssõ inte
ncõe cõplacendi. s̃ laudare ali
q nõ est malū s̃ c̃m p̃u
ultimo. Surrexerunt filij ei9
et beatissimã p̃dicauerunt uir
eius et laudauit eã / silr̃
etiã uelle cõplacẽ alijs nõ
est malū s̃ c̃m 1 ad cor x Ego
omnibz cõplaceo. g̃o adulacõ
nõ est pctm̃ ¶ P̃t̃ Bono ma
lu est cõtrariū et silr̃ uitupiũ
laudi s̃ uitupare malū non
est pctm̃ / g̃ neqz laudare bo
nū qd̃ uĩ ad adulacõem ptinẽ
g̃o adulacõ nõ est pctm̃ ¶ P̃t̃
Adulacõi detractõ cõtrariat̃
Unde gregori9 dt̃ q remediũ
q̃ adulacõem est detraccõ s̃s
endū est mihi q ne imoderat̃
laudibz eleuem̃ cõpleramur
rectore modãine detraccõi
bus lacerati cõmittet̃ ut quos
uox laudantis eleuat lingua
detrahentis humilet · s̃ detraccõ
est malū ut sup̃ hītũ est g̃o
adulacõ est bonū ¶ Sz ĩ est
q sup̃ c̃m ezech xiij Ve qui
cõsuunt cõpulillos sub oi cubi
to manus dt̃ glo · i · suauem
adulacõem g̃o adulacõ est pctm̃
¶ Rñ dd̃ q sicut sup̃ dictū ẽ
amicicia p̃dicta ut affabilitas
et si principalit̃ delectacõe inte
dat aliis quibz cõuiuit tn̄ ū
mẽ / est cõt̃ aliq̃ bonū exe
qndū ut malū uitandū nõ uẽ
tur cõtristare / si g̃o ad omnibz
uelit addelectacõem alīi loq̃
excedit modū īndelectando
/ et io peccat pexcessum ·
et siquidẽ hoc faciat sola
intencõe delectandi uocat̃
placidus s̃ cõphm̃ · Si aut̃
hoc faciat intencõe aliq̃ lucri
cõsequendi uocat̃ blanditor siue
adulator / cõmunit̃ tamẽ nõm
adulacõis solz attribui oibz
qui sup̃ debitum mod̃ uirtut̃

uolut alios · alios ut factis
delectare ꝯiqm quisaire · ¶ Jo
· i · g° dr q laudare aliq ꝯtingit
et bene et male ꝯut · s · de
bite circumstancie ut seruatur ut
ꝑtermittitur · si enim ad aliq
uelit delectare laudando ut
exh cu ꝯsoletur ne in tribul
acionibus deficiat · Vel eciam ut
in bono ꝑficere studeat aliis ꝯ
bitis circumstanciis obseruatis · ꝑtine
bit ad ꝑdictam uirtutem amicicie
· ꝑtinet aut ad adulacionem si
ad uelit aliq laudare in quibus n
est laudandus · quia forte ma
la sit sm illud · laudatur peccator
in desideriis aie sue · Vel quia
no sit ita s · c° et xxvii an
simoq ne laudes uirum ante
xim et xx · Pro laudes uirum in
spe sua · Vel eciam si timi possit
ne humana laude adiane gla
ꝯuoret · Vn dr ecc xi · Ante
mortem ne laudes hoiem · Vel si
eciam uelle placere hoibus ꝓpt
mitate nutrienda et ut ...
ho spualem ꝑficere possit lau
dale est · Vel aut ad placere ue
lit hoibus ꝓpt inane gloriam
ul ꝓpt lucz ul eciam in malis
li esset peccatum · s · i° pe deus
dissipauit ossa eorum q hoibz
placent · Et aplus dr ad gala
i · Si adhuc hoibz placerem
xpi seruus no essem · ¶ Alij dr
q eciam uituperare malum si no
adhibeantur debite circumstancie
est uiciosum et simili laudare
bonum · ¶ Alij q n ꝯtrahibz
duo uicia esse ꝯtraria · Et io
sicut detraccio est malum
ita et adulacio q ei ꝯtrariatur
ꝯtra adeo que dicuntur mo

aut directe q ... adsitz q
adulator querit delectacionem ei
cui adulatur · detractor q non
querit eius ꝯtristacionem cu alii
occulte detrahat · s magis q
it eius infamiam ¶
Alij sic ꝓce vi q adu
lacio sit peccatum mortale ·
quia s · Aug · in enchi · malu di
q nocet · s adulacio maxime
nocet · s · c° pe · Quoniam laudatur
peccator in desideriis aie sue
et iniquus benedicitur · exacerbauit
dnm peccator · Et Job dr q michi
est q tu facile corrupat mentes
hoim q adulacio et sup i° pe
... stati erubescetes dr
glo · Plus nocet lingua adula
toris q gladius ꝑsecutoris · q°
adulacio est grauissimum peccatum
¶ Pr · Quicumq uerbis alij nocet
no minus nocet sibi q aliis
Vnde dr in pe · Gladius eorum i
tret in corda ipsorum · s ille qui
alii adulatur inducit eum ad pec
tandum mortale · Vnde sr illud
pe · Oleum q peccatoris no impig
uet caput meum · dr glo · Fal
sa laus adulatoris mentes a ri
gore ueritatis emollit ad noxia ·
q° multa magis adulator ipse
mortaliter peccat ¶ Pr · Jnde ex
t° scribitur d xlvi · Clericus qui
adulacionibus et ꝓdicionibz ua
care deprehenditur · degradetur ab
officio · s talis pena no infli
git n ꝓ pecto mortali · g° adula°
est peccatum mortale · ¶ Sz q ast q
Augus in sermone de purgatorio
inter peccata minuta numerat ·
si quis cuiq ꝑ maiori persone
aut ex uoluntate aut ex necessitate
adulari uoluit ¶ Pro dr q sic

supradictum est, peccatum mortale est quod caritati contrariatur. Adulatio autem quandoque quidem contrariatur caritati, quandoque autem non. Contrariatur siquidem caritati tripliciter. Uno modo ratione ipsius materie: puta cum aliquis laudat alicuius peccatum. Hoc enim contrariatur dilectioni Dei, contra cuius iustitiam homo loquitur, et contra dilectionem proximi, quem in peccato fovet. Unde est peccatum mortale, secundum illud Ysa. V: Ve qui dicitis malum bonum. Alio modo ratione intentionis: puta cum aliquis adulatur alicui ad hoc quod fraudulenter ei noceat vel corporaliter vel spiritualiter. Et hoc etiam est peccatum mortale. Et de hoc dicitur Prov. XXVII: Meliora sunt vulnera diligentis quam fraudulenta oscula odientis. Tertio modo per occasionem: sicut cum laus adulatoris fit alteri occasio peccandi, etiam preter adulatoris intentionem. Et in hoc considerare oportet utrum sit occasio data vel accepta, et qualis ruina subsequatur, sicut potest patere ex hiis que supra de scandalo dicta sunt. Si autem aliquis ex sola aviditate delectandi alios, vel etiam ad evitandum aliquod malum, vel consequendum aliquid in necessitate, alicui adulatur, non est contra caritatem. Unde non est peccatum mortale, sed veniale. Ad primum ergo dicendum quod auctoritas illa loquitur de adulatore qui laudat peccatum alicuius. Talis enim adulator dicitur plus nocere quam gladius persecutoris, quia in potioribus bonis nocet, scilicet in spiritualibus. Non tamen ita efficaciter, quia gladius persecutoris effective occidit, quasi sufficiens causa mortis. Nullus autem potest esse alteri sufficiens causa peccandi, ut ex supradictis patet. Ad secundum dicendum quod ratio illa procedit de eo qui adulatur intentione nocendi. Ille enim plus nocet sibi quam aliis, quia nocet sibi tamquam sufficiens causa peccandi, aliis autem occasionaliter tantum. Ad tertium dicendum quod auctoritas illa loquitur de illo qui prava intentione alteri adulatur ut eum decipiat.

Deinde considerandum est de litigio. Et circa hoc queruntur duo. Primo utrum opponatur virtuti amicicie. Secundo de comparatione eius ad adulationem.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod litigium non opponatur virtuti amicicie vel affabilitati. Litigium enim ad discordiam pertinere videtur, sicut et contentio. Sed discordia opponitur caritati, ut dictum est. Ergo et litigium. Preterea, Prov. XXVI dicitur: Homo iracundus incendit lites. Sed iracundia opponitur mansuetudini. Ergo et lis sive litigium. Preterea, Iacobi IV dicitur: Unde bella et lites in vobis? Nonne ex concupiscentiis vestris que militant in membris vestris? Sed sequi concupiscentias videtur opponi temperantie. Ergo videtur quod litigium non opponatur amicicie, sed temperancie. Sed contra est quod Philosophus in IV Ethic. litigium opponit amicicie. Respondeo dicendum quod litigium proprie in verbis consistit, cum scilicet unus verbis alterius contradicit. In qua quidem contradictione duo possunt attendi. Quandoque enim contingit quod contradicens contradicit propter personam dicentis, cui contradicere

gsentie vendicat qd defectum
amoris aiōs vniens et hi vi
ad discordia ptinē cuiliti q
riaz. Cum io qrndiacō ōit
ne psone qd aliquis qtri
ne nō uenit et sic fit litigi
q pdicte acnne ul affabilit
oppomt adq ptinet delecta
bilit alijs quiuē. Unde phi
dr i iiij ethi q illi q adomia
qtriantur causa eis q ē qtt
ne nz qualiz curatos discoli
et litigiosi vocant. Ad i. go dd
q qtenco mag ppe ptinet ad
qtrdiaoz discordie. litigiu aut
adqdiaoz q fit intencione co
tristandi. Ad ij dd q directa
oppos virtuti adiuntes nō atte
dunt s cūs cū qtingat uinu
ex diuisis causs oriri. s attedi
s spem actus. licet aut qniz
litigiu exira diatur. pt tam
ex mult alijs causs oriri. Unde
nō optet q directe oppona
tur masuetudini. Ad iij dd
q Jacobz loquit. unde degna
piscēa s q est gnale malu
ex quo oia uicia oriuntur. q pu
diat glo. Jo viij. Corona ē lex
que du qtupias gplibz omne
malu phibet.

Ad ij sic pce vr q litigiu
sit minus pctm qd qtrai
vicii s placiditati ul adula
cois qto eni alijs pctm plus
nocet tanto peis esse videt
s adulaco plus noc qd litigi
Ysa iij. Pple meus qui
beatu te dnt ipi te decipiut
et uia gressu tuor dissipant
g adulaco est grauius pctm qua
litigiu. Pt. In adulacoe vidz

esse quedā dolositas q aduĺ
lator dicit ore aliud hz i corde
litigiosus aut caz dolo qua
manifeste qdiat. Ille aut q cu
dolo peccat grauior est ut phi
dt i iiij ethi. q grauius pctm est
adulaco qd litigiu. Pt. Vere
cundia est tior datur pi ut p3
p phm i iiij ethi. s mag vere
cundum ho esse adulator qua li
tigiosus. g litigiu est min p
catu qd adulaco. Sz q est q
tato aliq pctm vr esse grauius
qto spualu statui mag repu
gnat. s litigiu mag repugnare
vr spuali. Dr n i ad thi iij
q oz epm nō litigiosu esse et ij
ad thi ij. Siui dei nō opz liti
gare. g litigiu vr esse grauius p
catu. Rō dd q de istis
z loqui possimus dr. Uno mō qsi
derando spem utrusqz pti. et s
hz tanto aliq viciu est grauius qto
mag repugt opposite uirtuti.
Virtus aut amicie principalius
tendit ad delectadū q ad qtri
tandu. et io litigiosus q superha
bundat i qtristando grauius pc
cat qd placidus ul adulator q
superhabundat i delectado. Alio
possut qsiderari s aliqua extio
ra motiua. et s h qnqz adula
tio est grauior. puta qn itedit
p deceptoz idebite honore ul
lucz acquire. qnz io litigiu e
grauius puta qn ho intedit ul
ueritate ipugnare ul dicente
i qtepu adducere. Ad i. go dd
q sicut adulator pt nocē oculte
decipiedo. ita litigiosus pt
mtēdu nocē manifeste ipugn
do. grauius aut est ceteris paribus
manifeste alicui nocē qd quo
lencia qd oculte. Unde rapia

est grauius quam sit tantum ut supra dictum
est. Ad secundum dicendum quod non est intelli-
gendum illud esse grauius quod est tur-
pius. Decor enim hominis est ex ra-
tione, et ideo turpiora sunt peccata
carnalia quibus caro dominatur ra-
tioni quamuis peccata spiritualia sint grauio-
ra quia procedunt ex maiori con-
temptu. Et similiter peccata que fiunt
ex dolo sunt turpiora inquantum
videntur ex quadam infirmitate
procedere et ex quadam falsitate
rationis quamuis peccata manifesta sint
quandoque ex maiori contemptu. Et ideo
adulatio quasi cum dolo existens videtur
esse turpior, sed litigium quasi ex
maiori contemptu procedens videtur esse
grauius. Ad tertium dicendum quod sicut dictum
est verecundia respicit tur-
pitudinem peccati. Unde non semper
homo magis verecundatur de grauiori
peccato sed de magis turpi peccato.
Et inde est quod magis verecunda-
tur homo de adulatione quam de liti-
gio quamuis litigium sit grauius.

Et sic est finis secunde partis libri et
completus per me hermannum herri
densem. Anno domini 1423 feria
sexta ante festum sancte Elizabeth
vidue etc. Et sequitur ultimus de
liberalitate et vicijs oppositis
scilicet auaricia et prodigalitate etc.

Tho mas